

B E S C H R I J V I N G

VAN DRIE WEINIG BEKENDE SOORTEN

VAN HET GESLACHT

P I T T A,

DOOR

G. F. Westerman.

---

1. PITTA MAXIMA, FORSTEN.

(Met eene Afbeelding.)

Deze groote en fraaije soort werd door wijlen den Heer FORSTEN, natuurkundig reiziger in Nederlandsch Indië, tijdens zijn kortstondig verblijf op het eiland Halmaheira of Gilolo, ontdekt. Hij verkreeg daarvan slechts twee voorwerpen, welke thans in het Rijks Museum van Natuurlijke Historie te Leiden prijken, en steeds nog de eenige zijn, die tot dus verre in eenige verzameling worden aangetroffen. De Heer C. J. TEMMINCK, Directeur van deze wereldbekende instelling, heeft de goedheid gehad, mij deze even als de volgende soorten ter afbeelding en beschrijving af te staan. Zonder afbeelding gaven de Heeren SCHLEGEL en S. MÜLLER van haar alleen een bericht in hun *Overzicht der soorten van het geslacht Pitta*, blz. 14, hetgeen zij in de *Verhandelingen over de Natuurlijke Geschiedenis der Nederlandsche Overzeesche Bezittingen, Zoolögie*, blz. 1839—1844, bekend maakten. Het is eene der grootste soorten van het geslacht en gemakkelijk aan hare kleuren te onderscheiden, zoo als uit de volgende beschrijving zal blijken.

Geheele lengte des vogels	0,300 Ned.el.
Lengte des vleugels	0,155 » »
— — staarts	0,077 » »
— — voetwortels	0,058 » »
— — snavels	0,037 » »

De vierde en zesde slagpen zijn slechts zeer weinig korter dan de vijfde, die de langste van allen is; de derde en zevende zijn van gelijke lengte. De bek is zwart. De pooten zijn bleek geelachtig bruin. De vederen van den bovenkop en den nek zijn eenigzins verlengd.

Kop, keel, nek, de geheele rug, de staart- en schoudervederen zijn fraai donker fluweel-

zwart. Krop, borst en zijden van den buik zijn wit, in het rooskleurige en op den kop een weinig in het groenachtige trekkende. Beneden-dekvederen van den staart en midden van den buik fraai ponceau-rood, tegen de borst een weinig met zwart gemengd. Groote slagpennen en binnenste slagpennen der tweede orde zwart; eerstgenoemde aan het einde der eerste helft van hare lengte met eene groote witte, vierkante vlek. De slagpennen der tweede orde, zwart, op de buitenvaan blaauwachtig groen. De groote dekvederen lichter groen; de kleine fraai zilverachtig blaauw. Benedenzijde van den staart en de vleugels, zwart, welke kleur slechts aan de vleugels door de groote, witte vlekken der slagpennen afgebroken wordt.

Het eene voorwerp van het Rijks Museum is een oud mannetje; het andere een oud wijfje; maar beide zijn in gestalte, grootte en kleur volmaakt gelijk.

2. PITTA MELANOCEPHALA, FORSTEN.

(Met eene Afbeelding.)

Ook deze soort, door wijlen den Heer FORSTEN ontdekt, is tot heden niet anders bekend dan door de korte opgaaf van de Heeren SCHLEGEL en S. MÜLLER; vervat in hunne bovengenoemde verhandeling over het geslacht *Pitta*. Zij behoort in de onderafdeeling, gevormd door *Pitta atricapilla*, *cuculata* (*malaccensis*, SCHLEG. en MÜLLER), en *Novae Guineae*. Van al deze soorten is zij dadelijk te onderscheiden door hare geheel zwarte slagpennen. Behalve dit, is zij een weinig grooter. Zij werd in de omstreken van Tondano op het eiland Celebes gevonden.

Geheele lengte	0,205.
Lengte des vleugels	0,115.
— — staarts	0,042.
— van den voetwortel	0,045.
— — snavel	0,029.

De vierde en vijfde slagpen zijn de langste en van gelijke lengte. De derde is slechts weinig, de tweede 0,010, maar de eerste 0,025 korter dan de vierde en vijfde. De bek is zwart, de pooten zijn licht bruin en de nagels geelachtig wit. De kop en hals zijn donker en glanzig zwart. De rug, de schoudervederen, de bovenzijde der staartvederen, de midden- en kleine dekvederen der vleugels, de slagpennen der tweede orde, de krop, borst en zijden van den buik, zijn fraai metaalachtig grasgroen, welke kleur echter op de onderdeelen van het dier een weinig in het olijkleurige trekt. Het midden van den buik en de onderdekvederen van den staart zijn bleek ponceau-rood. De bovendekvederen der vleugels zijn fraai zilverachtig kobaltblaauw. De groote slagpennen zijn zwart. De benedenzijde der vleugels en der staartpennen zijn zwartachtig.

Bij een minder volmaakt uitgekleurd voorwerp van het vrouwelijke geslacht zijn alle tinten een weinig matter; het groen van den buik trekt sterk in het olijkleurige en de bek vertoont op vele plaatsen, vooral aan zijne punt, een witachtig bruinen tint.

3. PITTA CELEBENSIS, FORSTEN.

Dr. FORSTEN heeft deze fraaije soort, even als de voorgaande, in de omstreken van Tondano op Celebes ontdekt. Men vindt haar opgegeven onder N°. 16 in het meer vermeld overzicht van de heeren SCHLEGEL en MÜLLER. Zij vormt met *Pitta erythrogastra* van de Philippijnsche

eilanden en *Pitta Macklotii* van Nieuw-Guinea, eene kleine onderafdeeling in het geslacht der *Pittas*, en nadert eerstgenoemde soort meer dan laatstgenoemde, welke zich van beide onderscheidt door haren eenkleurig bruinen kop, door een grijsachtig blaauwen kraag om de achterzijde van den hals; door den duidelijken zwarten dwarsband tusschen de onder- en bovenborst, en doordien het groen der bovendeelen alleen tot den bovenrug beperkt is, terwijl het zich van onderen ook over het grootste gedeelte der bovenborst uitstrekt. *Pitta celebensis* wijkt daarentegen van *Pitta Macklotii* af: door geringere grootte, een zwakkeren snavel, eene blaauwachtige streep langs het midden des bovenkops; door de mindere uitgestrektheid van het bruin des neks, de lichtere kleur van de kin en de keel, en doordien de zwarte band van de borst in het bruine trekt.

De drie voorwerpen dezer soort, in het Rijks Museum te Leiden geplaatst, hebben ons de volgende bijzonderheden aangeboden:

Geheele lengte	0,018.
Lengte des vleugels	0,105.
— — staarts	0,004.
— — voetwortels	0,004.
— — snavels, van het voorhoofd	0,026.

Derde en vierde der slagpennen van gelijke lengte. De tweede 0,003, de vijfde 0,005 korter dan deze. De eerste gelijk de zesde.

De oude voorwerpen vertoonen de volgende kleuren. Bek zwart, langs den bovenkant en aan den punt een weinig in het geelbruine trekkende. Wangen en keel bleekbruin in het rooskleurige trekkende. Nek vurig rosbruin. Bovenkop evenzoo, maar in het zwartachtige trekkende en in het midden met eene witachtig blaauwe lengtestreep, die op het voorhoofd de kleur der wangen en keel aanneemt. Onder de keel een groot zwart schild met eene bruinachtig witte vlek in het midden. Krop witachtig blaauw, op de zijden in het olijfgroene trekkende, en van de borst afgezet door een zwarten dwarsband. Borst, buik en beneden-dekvederen van den staart eenkleurig vurig ponceau-rood. De rug tot aan den stuit en de schoudervederen fraai olijfgroen. Stuit, boven-dekvederen van den staart en bovenzijde der staartpennen, dekvederen der vleugels en slagpennen der tweede orde, vuil kobaltblaauw, welke kleur echter op de drie binnenste van laatstgenoemde pennen in het olijfgroene trekt, en op de buiten-slagpennen der tweede orde en de buitenste dekvederen in het zwarte overgaat. Grootte slagpennen zwart; de derde en vierde met eene witte vierkante vlek aan haren wortel. Benedenzijde der staartpennen zwart. Onderzijde der vleugels vaal zwart, op de dekvederen een weinig in het groenachtige trekkende. Pooten bleekbruin.

Het jonge voorwerp door den Heer FORSTEN gezonden is een mannetje, hetgeen op het punt is de onaanzienlijke kleuren van het kleeid des eersten leeftijds te verwisselen met de prachtige kleuren, welke de oude voorwerpen versieren. Het onderzoek van dit voorwerp bevestigt op nieuw, zoo als het mij door veelvuldige proeven en waarnemingen op allerlei andere vogelen gebleken is, de juistheid van de voor de wetenschap zoo hoogst gewigtige stellingen, door mijnen vriend Dr. SCHLEGEL, omtrent het aangroeijen en de kleurverandering der vederen bekend gemaakt. Men ziet bij dit voorwerp zeer duidelijk den trapsgewijzen overgang der kleuren, vooral op borst en buik, op den rug en de vleugels, en kan tevens waarnemen de gedeeltelijke ruiging der kleine vederen, welk laatstgenoemd verschijnsel bijkans eenparig door de natuuronderzoekers voor algemeen werd aangenomen, niettegenstaande de uitdrukkelijke en herhaalde opmerkingen van den Heer SCHLEGEL.

De snavel is bij dit jonge voorwerp bruinachtig wit, op het grootste gedeelte van den

bovensnavel en de punt des ondersnavels in het donkerbruine overgaande. De keel is witachtig; de streep op den bovenkop witachtig bruin; de zijden van den bovenkop donkerbruin. De wangen en nek zijn vaal en vuil rosbruin. Het zwarte schild onder de keel is weinig duidelijk. De hoofdkleur van alle overige onderdeelen is vaal rosbruin; maar op den buik en de borst gaat deze kleur, hier en daar, meer of minder sterk in het ponceau-roode over, terwijl enkele nieuwe vederen dadelijk deze fraaije kleur vertoonen. De breede blaauwe band van den krop is slechts voor een gedeelte te voorschijn gekomen, en wordt ook gedeeltelijk uit nieuwe vederen gevormd. De rug, de schouders en vleugels, behalve de groote slagpennen, vertoonen gedeeltelijk nog hunne eerste kleur, namelijk een bronskleurig bruin; op vele plaatsen ziet men echter de meer of minder volmaakte kleurverandering der vederen, door welke het olijfgroen of blaauw dezer deelen te weeg gebragt wordt. Het blaauwe van den stuit en staart is veel flauwer dan bij de oude voorwerpen, en de groote slagpennen zijn op de vrije punt der vleugels vaal bruin.

Wij bezitten ook in onze verzameling twee exemplaren van dezen zeldzamen vogel, welke het Genootschap met eene verzameling van Celebes herkomstig van den Heer F. HEUKENSFELD SLAGHEK ten geschenke ontving.

PITTA MAXIMA.

PITTA MELANOCEPHALA.

PITTA CELEBENSIS.